

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI

—
AUTORKA
ANJA ANĐUŠIĆ

Autorka: Anja Anđušić

Stručnjakinja za metodologiju istraživanja: Snježana Milivojević

Stručnjak za metodologiju istraživanja i urednik: Stefan Janjić

Izdavači: Media Diversity Institute i
Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan

Reporting Diversity Network 2.0 (Mreža za izveštavanje o različitosti 2.0) – RDN 2.0 osnovana je s ciljem da učinkovito utiče na medijsko izvještavanje o etničkoj pripadnosti, veri i rodu na zapadnom Balkanu.

Partneri na projektu su Media Diversity Institute, Albanian Media Institute, Centar za istraživačko novinarstvo BiH, Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore, South East Network for Professionalization of Media, Institute for Communication Studies, Kosovo 2.0, Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan. Realizaciju projekta finansijski podržavaju Evropska unija i Balkanski fond za demokratiju, projekt Nemačkog Marshall fonda SAD i norveško Ministarstvo spoljnih poslova.

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije i Balkanskog fonda za demokratiju, projekta njemačkog Marshall fonda Sjedinjenih Država i norveškog Ministarstva spoljnih poslova. Njegov sadržaj isključiva je odgovornost autorki i Reporting Diversity Network 2.0 i ne odražava nužno stavove Evropske unije, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, norveškog Ministarstva spoljnih poslova ili njihovih partnera.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI

AUTORKA ANJA ANĐUŠIĆ

Sadržaj

5	Uvod
6	Metodološki pristup
7	Narativi i podnarativi
7	Kvantitativna analiza
9	Analiza narativa
14	Analiza sentimenat
15	Analiza vidljivosti
16	Uporedna analiza
17	Preventivne i naknadne akcije za borbu protiv govora mržnje i dezinformacija
18	Zaključak

Uvod

Ovaj izveštaj je deo regionalnog monitoringa govora mržnje u medijima, koji sprovode partnerske organizacije u zemljama Zapadnog Balkana, uključujući Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo, Severnu Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju, u okviru Mreže za izveštavanje o različitosti. Ovaj istraživački rad ima za cilj da prikaže rezultate monitoringa diskursa mržnje i diskriminacije u medijima u Srbiji, da ilustruje i analizira najzastupljenije narative, identifikuje glavne izvore govora mržnje i štetnog govora u srpskim medijima i najčešće pogođene grupe, kao i da istraži preduzete preventivne mere i reakcije institucija i organizacija civilnog društva u svrhu izgradnje društvene i institucionalne otpornosti na govor mržnje. Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan sproveo je monitoring govora mržnje u medijima u Srbiji u periodu od 1. maja 2022. do 31. decembra 2023. godine. Ovo je drugi izveštaj u okviru ovog istraživanja, dok prvi izveštaj¹ pokriva period od januara 2021. do aprila 2022. godine.

Monitoring se prvenstveno fokusira na mejnstrim medije, ali obuhvata i platforme društvenih mreža. Podaci iz poslednjeg izveštaja pokazuju da je, u odnosu na prošli period izveštavanja, tokom prethodne godine došlo do značajnog porasta govora mržnje usmerenog ka političkim i ideološkim protivnicima. Ovo je dostiglo vrhunac naročito tokom izborne kampanje krajem 2023. godine.

Razumevanje medijskog okruženja u Srbiji je ključno za razumevanje načina na koji funkcioniše govor mržnje. Televizija je primarni izvor informisanja za srpsku javnost, a javni radio-difuzni servis Radio Televizija Srbije prednjači po gledanosti. Štaviše, neki od najpopularnijih i najuticajnijih medija su emiteri sa licencama za nacionalne frekvencije, tabloidi i njihovi onlajn portali. Ovi mediji često u svom izveštavanju prate narative koje je objavila vladajuća stranka i negativno predstavljaju one koji su kritički nastrojeni prema režimu. Politička polarizacija društva takođe se ogleda na medijskoj sceni, kako u izveštavanju, tako i u koncentraciji medijskog vlasništva. Kvalitetno istraživačko novinarstvo obično prolazi skoro neopaženo i doseže samo do ograničenog broja korisnika na internetu. Istovremeno, novinari i novinarka i urednici i urednice u mejnstrim medijima suočavaju se sa snažnim političkim pritiscima i često pribegavaju autocenzuri.

Pravni okvir medijske regulacije u Srbiji obično je dobro ocenjen u istraživanjima Reportera bez granica, Freedom of the Press i sličnih svetskih organizacija. Međutim, u oktobru 2023. godine usvojen je novi set medijskih zakona koji predstavljaju znak za uzbunu prema mišljenju medijskih stručnjaka, relevantnih organizacija civilnog društva i novinarskih udruženja. Oni su upozorili da će ovi zakoni državnom Telekomu Srbije dozvoliti osnivanje i otkup medija, što će omogućiti snažniju državnu kontrolu nad medijskim tržištem. Zakoni takođe ne obavezuju Regulatorno telo za elektronske medije da postupi po prijavama građana/ki, čime se dodatno ojačava institucionalno zanemarivanje neetičkog i neprofesionalnog izveštavanja, a institucije i mediji ne odgovaraju za takvo izveštavanje.

1. Reporting Diversity Network, 2022, *Monitoring Report on Hate Speech in Serbia*, Media Diversity Institute Western Balkans ([link](#))

Metodološki pristup

U ovom istraživanju se koristi širi koncept govora mržnje gde karakteristike za identifikaciju targetirane osobe ili grupe nisu ograničene. Mreža za izveštavanje o različitosti definiše govor mržnje kao targetiranje pojedinaca/ki ili grupa na osnovu njihovog identiteta i ne ograničava svoje nalaze na način definisan u nacionalnim pravnim okvirima. Ovaj monitoring uključuje i štetno predstavljanje marginalizovanih grupa u medijima.

Prikupljeni nalazi klasifikovani su prema targetiranoj grupi ili pojedincu/ki, generatoru govora mržnje, vrsti štetnih diskursa i diskursa mržnje, vidljivosti sadržaja, vrsti medija u kojima je identifikovan i širem kontekstu ovih događaja. U analizi sentimenta, ovi incidenti su klasifikovani prema metodologiji Univerziteta Džordž Vašington²:

- 1. Neslaganje** – Retorika uključuje neslaganje na idejnom/mentalnom nivou. Počiva na osporavanju tvrdnji, ideja i verovanja grupe ili pokušaju njihove promene.
- 2. Negativne akcije** – Retorika podrazumeva negativne nenasilne aktivnosti vezane za određenu grupu.
- 3. Negativno karakterisanje** – Retorika podrazumeva nenasilno karakterisanje i uvrede.
- 4. Demonizacija i dehumanizacija** – Retorika podrazumeva pod-ljudske i nadljudske karakteristike.
- 5. Podsticanje nasilja** – Retorika podrazumeva nanošenje fizičke povrede ili metaforičke/aspirativne fizičke povrede.
- 6. Smrt** – Retorika doslovno podrazumeva ubijanje ili istrebljenje određene grupe.

Monitoring medija obuhvatio je sadržaj u tradicionalnim medijima kao što je štampa, televizijski i radio kanali, onlajn portali i društvene mreže uključujući Instagram, Fejsbuk, Iks (nekadašnji Tviter) i Tiktok. Posebna pažnja bila je usmerena na izjave javnih funkcionera i drugih javnih ličnosti zbog njihovog uticaja na javno mnjenje.

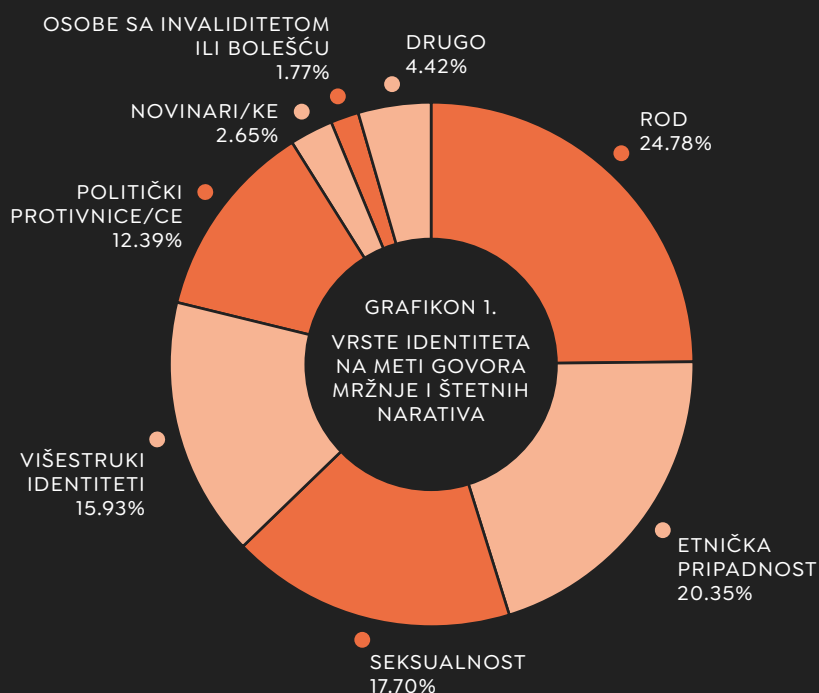
2. Bahador Babak, Kerchner Daniel, Bacon Leah, Menas Amanda, (2019), *Monitoring Hate Speech in the US*, Washington, DC: George Washington University ([link](#))

Narativi i podnarativi

Kvantitativna analiza

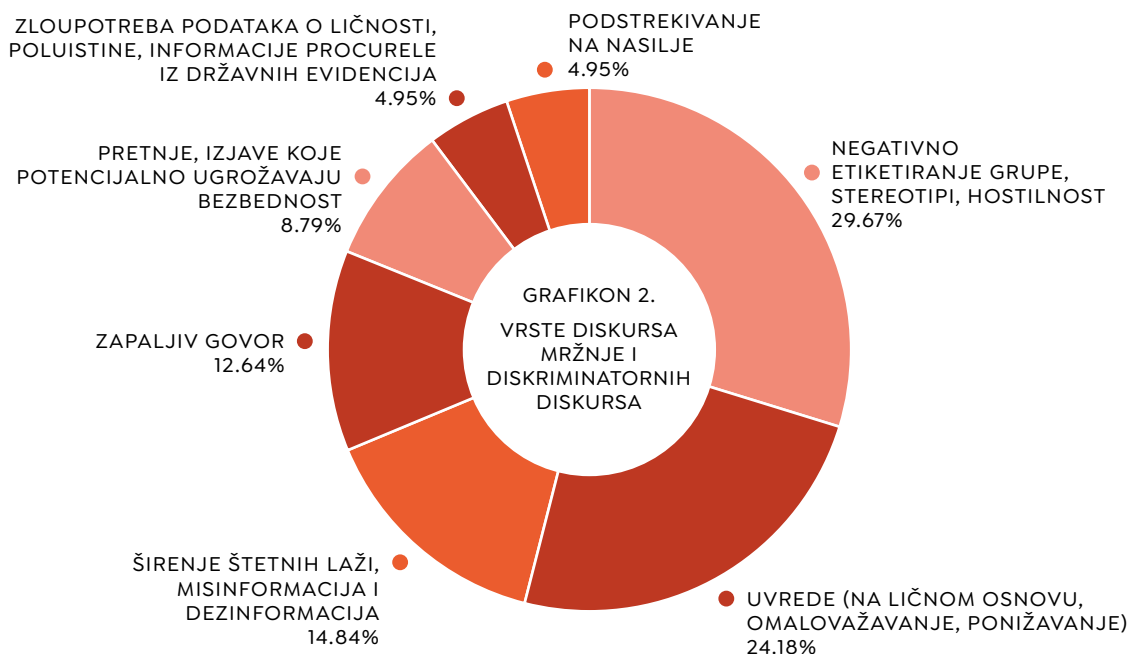
Tokom ovog dvadesetomesečnog perioda monitoringa, evidentirano je ukupno 113 slučajeva govora mržnje. Slično kao i u prethodnom periodu, većina je bila usmerena na rod (24,8%) i etničku pripadnost (20,4%). Treća najčešće targetirana grupa bile su seksualne manjine (17,7%), gde se može uočiti blagi porast u odnosu na prethodni izveštaj (14,6%), prvenstveno zbog snažne kampanje protiv Evroprajda, održanog u Beogradu 2022. godine. U poređenju sa prethodnim izveštajem o monitoringu, još značajniji skok zabeležen je u govoru mržnje usmerenom ka političkim i ideološkim protivnicima, sa 6,3% u prethodnom, na 12,4% slučajeva u ovom periodu posmatranja. Ovaj skok posledica je izrazito negativne kampanje koja je vođena protiv aktivista i aktivistkinja, opozicionih političara i političarki i mnogih javnih ličnosti koje su se usprotivile režimu, a koja se intenzivirala uporedo sa političkom krizom u zemlji.

Pored toga, mnogi dokumentovani slučajevi (15,9%) uključivali su štetne narative i narative mržnje po više osnova. Ovdje su grupe i pojedinci bili targetirani na osnovu višestrukih isprepletanih identiteta. Ovo se uglavnom ogleda u četiri najčešće targetirane kategorije, gde nečiji rod, etnička pripadnost ili seksualna orijentacija igraju ulogu u diskriminaciji koju doživljavaju, čak i ako to nije jedini razlog zašto su targetirani. Novinari i novinarki i politički protivnici i protivnice su takođe često bili meta na osnovu tih identiteta. Zabeležena su tri slučaja govora mržnje usmerenog ka novinarima/kama i dva slučaja protiv osoba sa invaliditetom i osoba sa psihijatrijskim dijagnozama. U poređenju sa prethodnim periodom monitoringa, došlo je do značajnog smanjenja slučajeva govora mržnje usmerenog ka religijskim uverenjima i migrantima i izbeglicama, sa samo jednim slučajem u svakoj kategoriji.

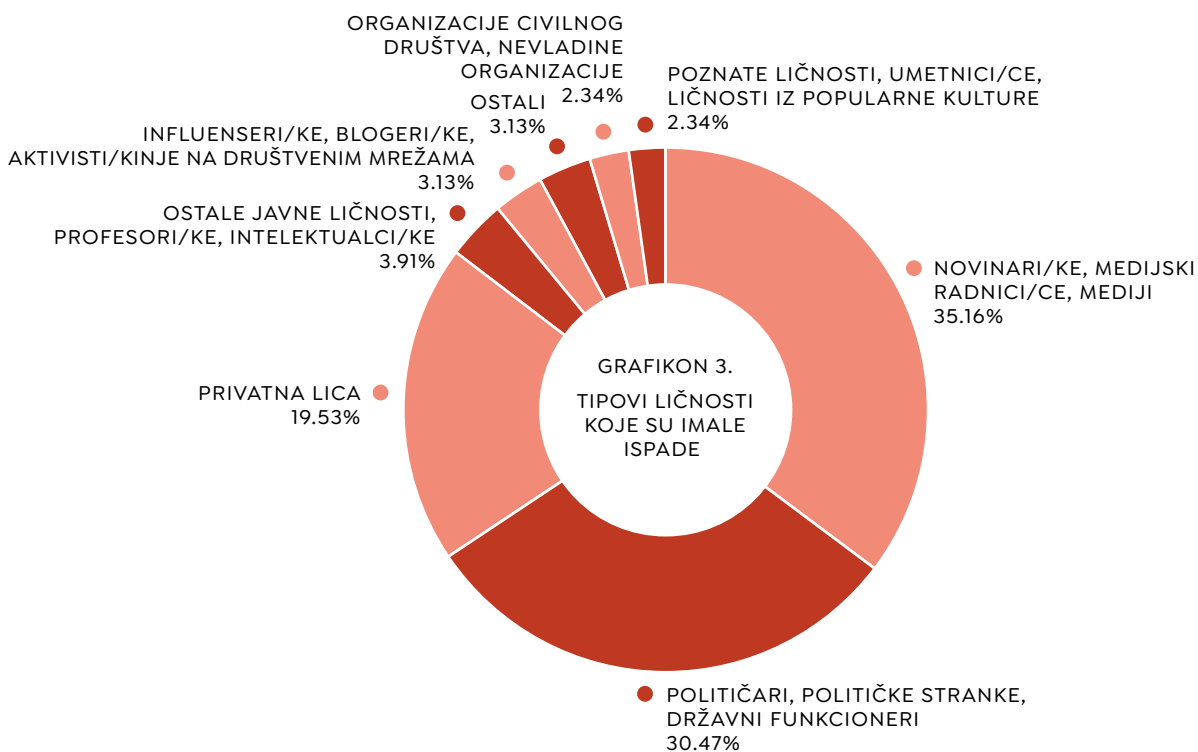

Kada je u pitanju vrsta govora mržnje i diskriminatornog diskursa, skoro trećina svih zabeleženih slučajeva sadržala je negativno etiketiranje grupe, stereotipe i hostilnost (29,7%), a četvrtina je sadržala uvrede (24,2%). Slede slučajevi koji podrazumevaju širenje štetnih laži, dezinformacija i misinformacija (14,8%) i zapaljiv govor (12,6%). U ovom istraživanju, zapaljivi govor se definiše kao ponavljanje istih poruka mržnje od strane različitih aktera, koju šire isti mediji, a najčešće su u vezi sa konfliktnom situacijom ili nekim od najčešćih štetnih narativa i narativa mržnje.

Preostali slučajevi uključivali su pretnje i izjave koje potencijalno ugrožavaju bezbednost (8,8%), zloupotrebu ličnih podataka, poluistine i informacije procurele iz državnih evidencija (4,9%) kao i podstrekivanje na nasilje (4,9%).

Mediji i medijski radnici/ce (35,2%), zajedno sa političarima/kama, državnim funkcionerima/kama i političkim partijama (30,5%), su i u ovom periodu monitoringa bili glavni generatori govora mržnje. Značajni generatori takvih sadržaja bila su i privatna lica, prvenstveno korisnici/ce društvenih mreža (19,5%). Drugi generatori govora mržnje bili su javne ličnosti, profesori/ke i intelektualci/ke (3,9%), influenseri/ke, blogeri/ke i aktivisti/kinje na društvenim mrežama (3,2%), poznate ličnosti, umetnici/ce i ljudi iz popularne kulture (2,3%), kao i organizacije civilnog društva i udruženja građana (2.3%).

Analiza narativa

Narativi mržnje na osnovu roda

I u ovom periodu monitoringa preovladavali su narativi mržnje i štetni narativi usmereni ka ženama (24,8%). Neki od najdominantnijih narativa ostali su isti, uključujući štetno, senzacionalističko izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju, narative koji jačaju rodne stereotipe i upotrebu seksističkih tropa u zabavne i komercijalne svrhe. Primetan i značajan porast antirodnih narativa u Srbiji, koji su povezani sa antifeminističkim narativima koji omalovažavaju dugotrajnu borbu za prava žena, a čija je osnovna poruka preispitivanje prava za koja su se žene odavno izborile u Srbiji. Oba diskursa su snažno podstaknuta dezinformacijama.

Nakon što je Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država u junu 2022. godine poništio presudu u slučaju Rou protiv Vejda i ukinuo savezno pravo na abortus, ovo pravo je postalo tema i u Srbiji, iako je ono uvedeno u Jugoslaviji još 1974. godine kao ustavno pravo čime se Jugoslavija uvrstila među tri države tadašnjeg sveta u kojima je ustav garantovao ovu reproduktivnu slobodu.

Na primer, Vladimir Đukanović, poslanik vladajuće Srpske napredne stranke, podelio je seriju objava na društvenoj mreži Iks (tadašnjem Tviteru) u znak podrške toj odluci, rekavši: „Feministkinje i svi ostali bezbožnici, uzmite materice i plačite“, posle koje je u šali upoređio feministkinje sa kravama. Nakon kritike dela javnosti, tvitovao je: „Uživam u monstroznoj agresivnosti i vređanju poludelih feministkinja.“

Tema „ogromnog broja“ abortusa u Srbiji se ponovo pojavila, upotporena dezinformacijama i nepotpunim zvaničnim podacima³, čime je stvoreno plodno tlo za debate o oduzimanju ovog prava ženama zbog brige za demografska pitanja. Mnogi mediji su pružili prostor različitim stručnjacima/kinjama, odnosno lekarima/kama i ginekolozima/škinjama, čiji su stavovi pravdali štetne narative o oduzimanju prava na abortus. U nizu tekstova na ovu temu, onlajn portal Kurir.rs objavio je intervju sa ginekologom Vanjom Miloševićem koji je izjavio da je „danas lakše abortirati nego registrovati auto“.

Antifeministički narativi predstavljaju borbu za ženska prava i sam feminizam kao pretnju tradicionalnoj porodici i porodičnim vrednostima, i kao takvi i dalje opstaju u srpskim medijima. Međutim, alarmantan je porast antirodnog pokreta u Srbiji, posebno u prethodne dve godine obuhvaćene ovim izveštajem. Ovaj pokret predvode konzervativne i desničarske grupe uz podršku Srpske pravoslavne crkve i nekih trans-isključujućih organizacija. Ove organizacije su, navodno, feminističke; međutim, one poriču rod kao društveni konstrukt, protive se ustaljenoj feminističkoj teoriji i praksi, i isključuju trans osobe iz svog aktivizma. Međutim, najistaknutiji lideri ovog pokreta borbu za jednaka prava žena i LGBTIQ+ prava doživljavaju kao „rodnu ideologiju“ ili nametanje zapadnih vrednosti, ugrožavajući tradicionalnu porodicu, koja se smatra glavnim temeljom srpskog nacionalnog identiteta. Oспорava se činjenica da postoji razlika između roda i pola, kao i činjenica da se rod i pol osobe ne poklapaju uvek.

Mnogi korisnici/ce na društvenim mrežama promovisali su ove narative, kao što je navedeno u istraživanju Beogradskog centra za bezbednosnu politiku o antirodnim narativima⁴, „U srpskoj „menosferi“ – onlajn zajednici koja promoviše muškost, mizoginiju i opoziciju feminizmu – pojedini vodeći influenseri imaju desetine hiljada pratilaca i mladi ih vide kao uzore.“ Međutim, uz podršku desničarskih političara i verskih institucija, ovo postaje tema i u mejnstrim medijima. Kada uticajni mediji u Srbiji izveštavaju o ovoj temi, zabrinjava činjenica da obično pružaju prostor ovim narativima bez ikakve kritičke analize ili razotkrivanja dezinformacija koje često podstiču ovu retoriku. Štaviše, u pokušajima da „čuju obe strane“, mediji pribegavaju debatama između aktivista/kinja za ljudska prava i političara/ki, predstavnika verskih zajednica i drugih aktera koji se protive jednakim pravima žena i LGBTIQ+ osoba, stvarajući lažnu ravnotežu.

Na primer, u jutarnjoj emisiji Jutro na TV Prva, u debati o zdravstvenoj zaštiti u skladu s rodnim identitetom i nedavno uvedenom zakonu u Rusiji koji je zabranjuje, gostovali su Ana Petrović, aktivistkinja LGBTIQ+ organizacije Da se zna i Aleksandar Šešelj, potpredsednik ultradesničarske Srpske radikalne stranke. Voditeljka je koristila

3. Istinomer, (2023), *Millioni abortusa u Srbiji – spekulacija koja opstaje* ([link](#))

4. Belgrade Centre for Security Policy, (2023), *Onlajn narativi protiv „rodne ideologije“ u Srbiji*. Belgrade: Belgrade Centre for Security Policy ([link](#))

zastarelu, netačnu terminologiju, nazivajući proces prilagođavanja pola „promenom pola“. Bila je neupućena u tu temu i nije reagovala kada je Šešelj koristio dezinformacije kao argumente i o rodu govorio kao o ideologiji i „opasnosti za decu“. Iako, u poređenju sa Anom Petrović, Šešelj nije imao ni približno znanje o toj temi, dobio je više vremena da iznese svoje stavove, što je njoj ostavilo manje vremena za obraćanje. Zabrinjava i neravnoteža u moći u toku emisija u kojima se od aktivista/kinja, obično LGBTIQ+ osoba, često traži da govore iz ličnog iskustva, i da se suočavaju sa političarima/kama i javnim zvaničnicima/ama koji otvoreno poriču njihov identitet.

Verske institucije glasno podržavaju antirodne narative, a visoki predstavnici Srpske pravoslavne crkve, među kojima je i patrijarh Porfirije, bili su neki od vodećih glasnogovornika kampanje protiv rodno senzitivnog jezika, koji je usvajanjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti uveden kao obavezan i propisan za upotrebu u javnim institucijama i medijima.

U svom Uskršnjem obraćanju vernicima/cama, Porfirije je rekao da se iza rodno osetljivog jezika krije „borba protiv braka i porodice kao bogoustanovljenih svetinja i prirodnih oblika čovekovog ličnog i sabornog života“ predstavljajući to kao pretnju tradicionalnoj porodici. Ovo je bila samo jedna od mnogih prilika kada su crkveni predstavnici osnaživali ovaj narativ u borbi protiv rodno senzitivnog jezika.

Kada je reč o izveštavanju o rodno zasnovanom nasilju, situacija se nije značajnije promenila od poslednjeg izveštajnog perioda. Iako je ovo tema u fokusu mejnstrim medija, ona je često izložena senzacionalizmu, pri čemu je izveštavanje obično protivno profesionalnim standardima, za šta mediji ne snose posledice. Priče obično sadrže detaljne opise nasilja, posebno u slučajevima femicida, gde se izveštava o detaljima ubistva, ličnom životu žrtve i njene porodice, ponekad čak i nedeljama nakon događaja. Ova pojava je najčešća u tabloidima i na onlajn portalima. Kada izveštavaju o ovakvim slučajevima, mediji retko koriste priliku da edukuju javnost o rodno zasnovanom nasilju i njegovoj rasprostranjenosti u Srbiji ili pozovu institucije na odgovornost.

Jedan od najzapaženijih primera štetne relativizacije silovanja, femicida i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja u prethodne dve godine jeste intervju koji je vodio dnevni list Informer sa osuđenim silovateljem, koji je u tom trenutku nedavno izašao iz zatvora. Senzacionalistički naslov je glasio: „MEGA EKSKLUZIVNO! Ispovest serijskog silovatelja: Prvi put sam silovao sa 10 godina!“ Ovaj medij dao je suviše prostora osuđenom silovatelju i omogućio mu da govori skoro sat vremena. Intervju je prekršio nekoliko tačaka Kodeksa novinara Srbije, ponizio žrtve i zastrašio čitaoce. Iako je Savet za štampu osudio ovaj intervju, a ženska udruženja iknekoliko puta protestovala, intervju je ostao javno dostupan, a Informer nije snosio posledice.

Posebno su zabrinjavajući bili slučajevi direktnog prenosa nasilja. Elita, ranije zvana Zadruga, je rijaliti program na televiziji Pink koji često emituje rodno zasnovano nasilje i druge oblike fizičkog i psihičkog nasilja između učesnika/ca u emisijama uživo. Ovaj program se emituje na televiziji Pink, kanalu sa licencom za nacionalnu frekvenciju i na njihovom zvaničnom Jutjub kanalu. Samo u januaru 2023. godine je u ovom programu emitovano više od deset incidenata fizičkog nasilja bez posledica po učesnike/ce i emitera.

Još jedan slučaj bila je fotografija polugole neimenovane žene, za koju se tvrdi da radi u tužilaštvu, objavljena na naslovnoj strani tabloida Alo pod naslovom „Tange tresu tužilaštvo“. Objavljivanjem ove fotografije, Alo je nedvosmisleno učestvovao ne samo u normalizaciji rodno zasnovanog nasilja već i u zloupotrebi seksualnog sadržaja u digitalnom formatu.

Drugi značajni primeri uključuju sadržaje koji jačaju rodne stereotipe, poput članka objavljenog u lajfstajl magazinu i onlajn portalu Stil o deci bivšeg premijera Srbije Zorana Đinđića, koji je bio na funkciji od 2001. do njegovog ubistva 2003. godine. U naslovu se njegova ćerka opisuje kao „prava lepotica“ dok njegov sin „krenuo očevim stopama“, iako oboje rade u oblasti politike. Zabeležena su i četiri slučaja reklama koje jačaju štetne rodne stereotipe i seksualizuju i objektivizuju žene, uključujući reklamu koja ismeva nasilje nad ženama. Kompanija koja proizvodi rakiju čije je ime Šamar, objavila je fotografiju žene koja stavlja ruž za usne uz natpis „V Večeras ruž sa usana skida samo Šamar“. Nakon kritike, promenili su opis u „Večeras ruž sa usana skida samo čaša Šamar rakije.“

Narativi mržnje na osnovu etničke pripadnosti

Druga najčešće ciljane grupe bile su etničke manjine u Srbiji i druge etničke grupe iz susjednih zemalja (20,4%). Govor mržnje je u trećini ovih slučajeva bio usmeren na Albance (34,8%), zatim na Hrvate (21,7%) i Bošnjake (21,7%), kao i na Rome (17,4%), a zabeležen je i jedan slučaj protiv Turaka i žrtava razornog zemljotresa u Turskoj i Siriji u februaru prošle godine.

Albanci se u srpskim medijima često opisuju kao neprijatelji ili pretnja, što ide ruku pod ruku sa ratnohušakačkim izveštavanjem o odnosima između Kosova i Srbije. Ovo obično prate senzacionalistički naslovi, uz trivijalizaciju prilično složenih pitanja, često bez davanja konteksta. U ovom periodu istraživanja, Aljbin Kurti, premijer Kosova, označen je kao glavni neprijatelj, a njegova delovanja se često nazivaju „Kurtijevim terorom“.

Ovi narativi su takođe često podstaknuti dezinformacijama i misinformacijama. Takav je bio slučaj nasilja nad starijom ženom u staračkom domu u Peći na Kosovu, kada je onlajn portal Alo.rs objavio da medicinska sestra Albanka tuče stariju Srkinju. Međutim, ovu dezinformaciju su razotkrili portali za proveru činjenica raskrikavanje.rs i raskrinkavanje.me, nakon čega se Alo.rs izvinio i izmenio članak.

Neki tabloidi, kao što je dnevni list Informer, stalno koriste pogrdni naziv Šiptari kada pominju Albance. Ova reč je u srpski jezik došla od albanske reči shqiptar (što znači albanac) i prvobitno je bila neutralan pojam, ali je vremenom dobila pogrdno značenje. To je utvrđeno presudom Višeg suda u Beogradu, kojom je termin definisan kao politički nekorektan i u srpskom jeziku uvredljiv za pripadnike/ce albanske nacionalnosti koji/e žive na Kosovu i Metohiji. To je utvrđeno presudom iz 2018. godine nakon što je aktivistkinja za ljudska prava Anita Mitić optužila Informer da istim terminom opisuje i nju, iako je Srkinja, u pokušaju da je prikaže kao izdajnicu. Upotreba diskriminišućeg jezika predstavlja i kršenje Kodeksa novinara Srbije, na šta je Savet za štampu više puta upozoravao Informer, međutim taj list ga i dalje koristi.

Govor mržnje protiv Albanaca obično je usmeren na kosovske Albance. Često ga pokreću porast tenzija između Srba i Albanaca na Kosovu, dani sećanja na žrtve ratnih zločina i neki međunarodni događaji kao što je utakmica između Srbije i Švajcarske na Svetskom prvenstvu u fudbalu 2022. u Kataru. Bilo je više incidenata podstaknutih etničkom mržnjom i nacionalizmom između srpskog tima i kapitena švajcarskog tima Granita Džake i igrača Džerdana Šaćirija. Obojica su etnički Albanci kosovskog porekla. Incidenata je bilo i na terenu, i u publici. Većina medija u Srbiji izveštavala je o ovim događajima daljim rasplamsavanjem govora mržnje, pribegavajući senzacionalizmu, što je stvorilo još veće neprijateljstvo između Srba i Albanaca.⁵

Napad u Banjskoj na Kosovu, koji je predvodila naoružana grupa Srba, a u kom je ubijen kosovski policajac Afrim Bunjaku, što je dovelo do sukoba kosovske policije i naoružane grupe u kojoj su ubijena i tri srpska napadača, pokrenuo je talas štetnih narativa. Mediji u Srbiji su prvo senzacionalistički objavili vrlo šturu informacije, uključujući i neke dezinformacije i misinformacije, koje su kasnije razotkrivene. U Srbiji je potom proglašen Nacionalni dan žalosti „zbog tragičnih događaja na Kosovu“. Tog dana su na naslovnim stranicama nacionalnih štampanih medija napadače nazivali „kosovskim herojima“ i „žrtvama Kurtijevog terora“. Ovakvi tekstovi su objavljeni nakon što je predsednik Aleksandar Vučić upotrebio iste izraze u intervjuu na TV Happy. Na naslovnoj strani Kurira se čak pisalo o „legalizaciji lova na Srbe“, uz predviđanje „masovnog iseljavanja našeg naroda sa Kosova“. Takvo medijsko izveštavanje ima za cilj širenje straha i može izazvati etničku mržnju u situaciji kada su tenzije već prisutne.

Ovaj slučaj pokazuje kako javni zvaničnici, posebno oni na visokim pozicijama moći, stvaraju narative mržnje o događajima, koje kasnije pojačavaju mejnstrim mediji. Sličan lanac događaja desio se i kada je Vučić na Samitu evropskih lidera u Pragu insinuirao da je aktuelna hrvatska vlast protiv Srbije i da sprovodi ustašku politiku.

Dok je govorio o tome kako Srbija više neće moći da uvozi rusku naftu kroz hrvatski naftovod, nagovestio je da Hrvatska nije promenila svoju politiku od 1941. godine, što je bilo vreme ustaškog režima. Ipak, sam termin nije upotrebio. Međutim, nakon ovoga, premijerka Ana Brnabić i tadašnji ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin nastavili su ovaj narativ, otvoreno nazivajući hrvatsku vladu ustaškom i koristeći ovaj termin za sve Hrvate. Njihove

5. Anja Andušić, (2022), *HISTORY OVER FOOTBALL: Tensions between Kosovo and Serbia rise during the 2022 FIFA World Cup*. Belgrade: Reporting Diversity Network. [\(link\)](#)

izjave preneli su televizijski kanali sa nacionalnom frekvencijom i tabloidi, koji su narativ produbili naslovima poput „Vučić razbio ustaše“. Ovaj termin inače se koristi za označavanje hrvatske fašističke i ultranacionalističke organizacije koja je delovala tokom Drugog svetskog rata, međutim, kada se netačno koristi za opisivanje svih Hrvata danas, ima pogrdno značenje. Tokom ovog izveštajnog perioda, bilo je nekoliko slučajeva kada su ga mediji u Srbiji koristili kao pogrdan izraz.

Porast mržnje na nacionalnoj osnovi prema Bošnjacima u srpskim medijima često je podstaknut komemoracijama žrtvama ratnih zločina i obično kulminira u vreme komemoracije žrtvama genocida u Srebrenici 11. jula. Prošla godina nije bila izuzetak, jer su mediji izveštavali o dve studenatkinje iz Sarajeva, od kojih je jedna u objavama na društvenim mrežama veličala ratnog zločinca Ratka Mladića, osuđenog pred Haškim tribunalom na doživotnu robiju za genocid, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992-1995). Nakon što je ovaj slučaj stigao u tužilaštvo, Aleksandar Vulin, tadašnji direktor srpske Bezbednosno-informativne agencije, pozvao ih je da nastave školovanje u Beogradu. Ovo pokazuje da javni funkcioneri i institucije u Srbiji ne samonormalizuju govor mržnje već ga i politički i finansijski podržavaju. Neki državni zvaničnici javno negiraju ratne zločine i genocid u Srebrenici usled širenja ovih lažnih narativa u mejnstrim medijima.

Romi su jedna od najvećih etničkih manjinskih zajednica u Srbiji, međutim, sistemski su diskriminisani, često žive u segregiranim sredinama i u velikoj meri su nedovoljno zastupljeni u medijima. U ovom periodu monitoringa zabeleženo je nekoliko slučajeva video snimaka i drugih objava na društvenim mrežama zamaskiranih kao šale koje ismevaju romsku zajednicu i jačaju štetne stereotipe. Sam broj slučajeva zabeleženih u ovom izveštaju, kao i reakcije civilnog društva i institucija koje su usledile, pokazuju napredak, jer je kritikovanje rasističkih ispada dospelo u vesti. Međutim, Romi i Romkinje su i dalje vidljivi u medijima prvenstveno nakon određenih događaja koji se smatraju okidačima – kao što su diskriminišuće izjave javnih zvaničnika, kada se obeležava Međunarodni dan Roma ili kada državni zvaničnici drže konferencije za štampu na kojima govore o Romima i specifičnim pitanjima sa kojima se ova zajednica suočava. Mediji retko pominju stvarne borbe sa kojima se ova zajednica suočava, a posebno osnovne uzroke ugnjetavanja sa kojima se Romi i Romkinje susreću.

Na konferenciji za novinare, gradonačelnik Beograda Aleksandar Šapić upitan je da prokomentariše rešavanje pitanja romske zajednice koja živi u neformalnim naseljima. On je rekao da je „integracija Roma u normalan život nemoguća ako oni sami to ne žele“. Na taj način okrivio je zajednicu za diskriminaciju i segregaciju sa kojom se suočava. Pružio je dodatno objašnjenje konstatacijom da Romi odbijaju da se integrišu u društvo i da je pomoć koju im država nudi u vidu socijalnog stanovanja bila uzaludna jer su je ili zloupotrebljavali ili je uopšte nisu koristili jer, kako kaže, „očupaju stolariju i sanitarije, prodaju sve što može da se proda, prave probleme svojim komšijama i na kraju se ponovo vraćaju u svoja nehigijenska naselja“. Iako su mnogi mediji kritički preneli Šapićevu izjavu, osudivši je kao rasističku, neki od najpopularnijih medija, poput Kurira i Informera, o tome uopšte nisu izveštavali. Istovremeno, Blic i Telegraf su samo citirali njegove izjave ne dovodeći ih u pitanje.

Narativi mržnje na osnovu seksualne orijentacije

Kao što je navedeno u kvantitativnoj analizi, došlo je do blagog porasta učestalosti govora mržnje usmerenog na LGBTIQ+ zajednicu, sa 14,6% u prošlom izveštaju na 17,7% slučajeva u ovom izveštajnom periodu. Na to je značajno uticala snažna kampanja protiv Evroprajda, održanog u Beogradu 2022. godine. Napori organizacija koje se bave pitanjima LGBTIQ+ zajednice, posebno u zagovaranju i kreiranju politika, kao i Parada ponosa uobičajeni su pokretači govora mržnje prema ovoj zajednici, međutim, 2022. godine, ovo je ozbiljno eskaliralo.

Srpski mediji pružili su znatno veću vidljivost onima koji se protive održavanju Parade ponosa nego aktivistima i LGBTIQ+ zajednici.⁶ Pored toga ove štetne narative nisu samo promovisali desničarski političari, već su ih dodatno učvrstili javni funkcioneri i uticajni predstavnici Srpske pravoslavne crkve. Ova zajednica i Evroprajd često su predstavljani kao pretnja tradicionalnoj porodici i srpskom nacionalnom identitetu. Borbu za jednaka prava LGBTIQ+ zajednice doživljavali su i kao ideologiju, i kao agendu koju promovišu zapadne nacije, NATO, pa čak i Evropska unija, koji se doživljavaju i kao neprijatelji. Ovi narativi su takođe povezani sa anti-rodnom narativima

6. Snežana Miletić, (2022), Serbia's EuroPride debacle highlights media bias. Belgrade: Reporting Diversity Network. ([link](#))

koji targetiraju žene i trans osobe. Govor mržnje je eskalirao i na društvenim mrežama, a neprijateljstvo prema zajednici postepeno je jačalo i zaoštravalo se kada je vlada iznenada zabranila paradu „iz bezbednosnih razloga“. Parada ponosa je ipak održana, međutim, mnoge ekstremističke grupe su se okupile da protestuju. Tokom šetnje bilo je više incidenata, uključujući fizičke napade i pretnje novinarima i novinarkama. Privedene su 64 osobe i povređeno 13 policajaca.

Izveštavanje medija mesecima pre Evroprajda 2022 značajno je uticalo na građenje neprijateljstva prema LGBTQ+ zajednici. Međutim, narativi mržnje dolazili su od visokih predstavnika vlasti i crkve. Jedan od slučajeva sa najvećim negativnim sentimentom bio je govor vladike Nikanora, koji je proklinjao sve koji prisustvuju Evroprajd u i tvrdio da će, ako ga bude imao, upotrebiti oružje protiv onih koji organizuju događaj i u njemu učestvuju.

Drugi slučajevi govora mržnje protiv seksualnih manjina uključuju štetne stereotipe često podstaknute dezinformacijama i misinformacijama. Takav je bio slučaj izveštavanja o zarazi majmunskim boginjama u Evropi, kada je nekoliko medija o tome pisalo kao o bolesti koja se „prenosi gej seksom“ jer su zabeleženi slučajevi kod muškaraca koji imaju seksualne odnose sa muškarcima. U tekstu koji je prvobitno naslovljen "MAJMUNSKE BOGINJE SE PRENOSE GEJ SEKSOM! Još ih zvanično nema u Srbiji, ALI AKO IH MUŽ IMA MOŽE DA PUKNE BRAK" onlajn portal Kurir.rs koristio je dezinformacije koje idu u prilog homofobičnim narativima. Drugi tekst objavljen je na portalu Javnog servisa Radio-televizije Vojvodine pod naslovom „NEMA MESTA PANICI: Majmunskim boginjama se zaražavaju prvenstveno homoseksualci“, čime se šire strah i nepoverenje prema gej i biseksualnim muškarcima.

Narativi mržnje usmereni protiv političkih i ideoloških protivnika/ca

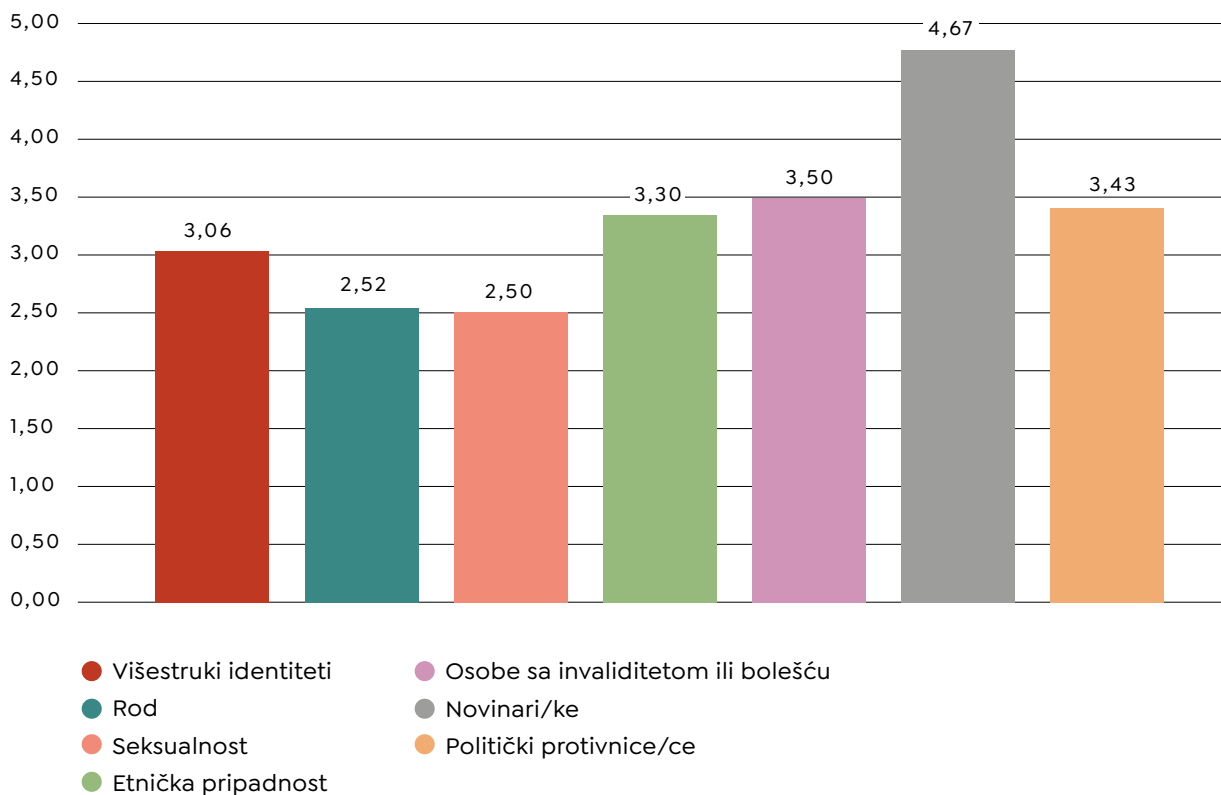
Monitoring je pokazao da su govor mržnje i diskriminacija prema političkim i ideološkim protivnicima značajno učestaliji u odnosu na prethodni period (6,3%), stavljajući ovu grupu na četvrto mesto među najtargetiranijim grupama (12,4%). Političke tenzije u Srbiji su u porastu u poslednje dve godine. Kulminirale su ekološkim protestima, desničarskim protestima kao odgovorom na krizu u odnosima Kosova i Srbije i najbrojnijim protestima Srbija protiv nasilja. Ovaj talas protesta počeo je početkom maja 2023. godine kada je desetina hiljada ljudi izašlo na ulice u znak protesta nakon dve masovne pucnjave u školi u Beogradu i selima Dubona i Malo Orašje, kada je poginulo 18 ljudi, od kojih su mnogi bili deca. Ovi tragični događaji podstakli su srpsku javnost na dijalog o nasilju, pre svega o mržnji i nasilju prisutnim u medijima i široko zastupljenim u većini tabloida i televizijskih kanala sa nacionalnom pokrivenošću.

Kao odgovor na ovo, mnogi javni zvaničnici su u početku targetirali opozicione političare, a ubrzo nakon toga, i aktiviste i poznate ličnosti koji su podržavali proteste. Predsednik Aleksandar Vučić je u intervjuu za TV Pink demonstrante nazvao hijenama i lešinarima, a Nebojša Bakarec, poslanik vladajuće Srpske napredne stranke, rekao je da je opozicija u Srbiji „naoružana do zuba“ i da se „suprotstavlja akciji razoružavanje građana“. Neki mediji su kasnije pojačali ove narative, a neki aktivisti/aktivistkinje, glumci/glumice i druge poznate ličnosti bili su meta govora mržnje, pa čak i pretnji na društvenim mrežama.

Još jedan porast u targetiranju političkih protivnika dogodio se tokom izborne kampanje koja je uključivala uvredljiv i diskriminirajući sadržaj, a intenzivirala se kako su se izbori zakazani za 17. decembar približavali. Jedan od najekstremnijih primera bilo je emitovanje privatnog snimka poslanika Đorđa Miketića u jutarnjem programu Novo jutro na TV Pink, gde je on prikazan tokom seksualnog odnosa sa neimenovanom ženom. Lica i intimni delovi tela prikazanih ljudi bili su zamagljeni. Međutim, pornografska priroda snimka bila je sasvim jasna iz prikazanog. Takođe, poslanik je više puta nedvosmisleno imenovan tokom emisije. Objavljivanjem ovog snimka TV Pink je prekršila Miketićevo pravo na privatnost, kao i nekoliko medijskih zakona i propisa u Srbiji. Tabloidni mediji brzo su preuzeli priču i podelili snimke ekrana uz senzacionalističke naslove u štampanim i onlajn portalima. Nekoliko dana pre ovoga, Miketić je izjavio da je ucenjen pretnjama da će ovaj snimak biti objavljen. Istovremeno, predsednik Srbije Aleksandar Vučić Miketića je u emisiji na istom kanalu nazvao „ljudskom sramotom“. Regulatorno telo za elektronske medije pokrenulo je postupak protiv Pinka zbog prikazivanja eksplicitnog sadržaja u jutarnjem programu.

Analiza sentimentata

Prijavljeni slučajevi su ocenjeni na skali od jedan do šest na osnovu intenziteta osećanja prenesenog u poruci, pri čemu jedan označava najniži intenzitet, a šest najviši, gde se doslovno implicira ubijanje i eliminacija grupe. Prosečna ocena je bila 3,00 za sve slučajeve, nešto viša u odnosu na prethodni izveštajni period. U proseku, najviše ocenjeni incidenti po vrsti targetirane grupe bila su tri slučaja mržnje usmerene ka novinarima (4,67), budući da su u pitanju bile pretnje nasiljem i smrću. Međutim, analiza sentimentata je najznačajnija kada se uporede četiri najčešće targetirane grupe. Među četiri grupe, najveći prosečni sentiment identifikovan je u mržnji prema političkim i ideološkim protivnicima (3,43), a zatim u mržnji prema etničkim grupama (3,30). Nešto niži prosečni sentiment identifikovan je u slučajevima mržnje usmerene prema rodu (2,52) i seksualnim manjinama (2,50).

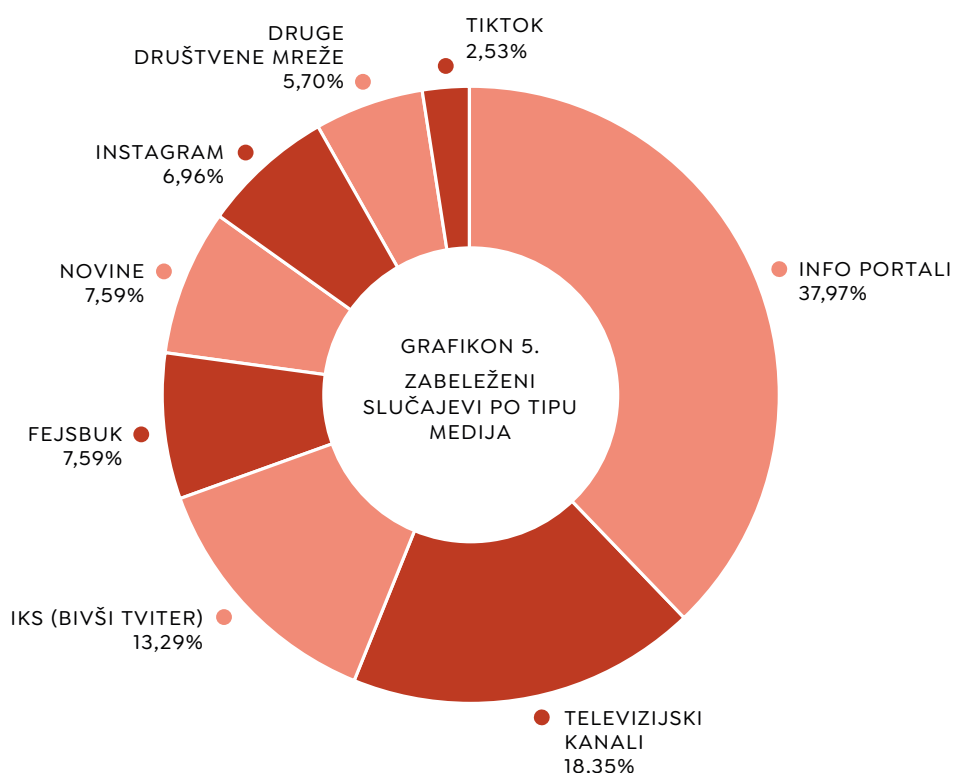

Grafikon 4. Prosečna ocena osećanja po ciljanoj grupi/pojedincu

Od dvadeset najekstremnijih zabeleženih slučajeva, koji podrazumevaju fizičko nasilje, ubistvo i eliminaciju grupe (ocene 5 i 6), četrnaest je bilo protiv pomenutih najtargetiranijih kategorija. To ukazuje da su narativi mržnje usmereni prema ženama, etničkim manjinama u Srbiji i drugim etničkim grupama na Zapadnom Balkanu, kao i prema seksualnim manjinama i onima koji su kritički orijentisani prema režimu, široko prihvaćeni u medijima.

Analiza vidljivosti

Ovaj monitoring je obuhvatio i tradicionalne medije i društvene mreže. Kada smo beležili slučajeve, prvenstveno smo se fokusirali na one sa visokom vidljivošću, često na one koji su bili u nacionalnim vestima ili koji su uočeni na uticajnim stranicama na društvenim mrežama. Od svih slučajeva, više od polovine (54,9%) dolazi isključivo iz tradicionalnih medija, skoro trećina sa društvenih mreža (30,9%), a ostali (14,2%) su zabeleženi i na društvenim mrežama, i u tradicionalnim medijima. Posmatrano pojedinačno, najviše je zabeleženih slučajeva na info portalima (37,9%) i televizijskim kanalima (18,4%), a slede slučajevi zabeleženi na mreži Iks (13,3%), nekadašnjem Tviteru. Ovo je relevantno jer TV kanali i onlajn portali tradicionalnih medija ostaju primarni izvori informisanja za građane i građanke Srbije.⁷

Većina zabeleženih slučajeva potiče iz info portala, često onlajn portala najtiražnijih novina u Srbiji, najčešće tabloida, i najpristupačnijih i najgledanijih TV kanala, onih koji poseduju licencu za nacionalnu frekvenciju. Objave i komentari koji na društvenim mrežama iskazuju mržnju ili diskriminaciju imali su znatno manji domet. Međutim, bitno je napomenuti da su odeljci za komentare na info portalima i društvenim medijima plodno tlo za govor mržnje i rretko su moderirani. Kako META i druge društvene mreže nemaju razvijeno automatsko uklanjanje govora mržnje na srpskom jeziku, oni obično ostaju trajno vidljivi ukoliko ih ne prijave sami korisnici.

7. Centre for Research, Transparency and Accountability CRTA, (2023). Analiza medija – Prepoznavanje relevantnosti i značaja medija. Belgrade: CRTA ([link](#))

Uporedna analiza

Narativi mržnje u srpskim medijima imaju mnogo toga zajedničkog, između ostalog činjenica je da su najčešće usmereni ka marginalizovanim grupama. Međutim, bitno je napomenuti da su neki štetni narativi, kao što su anti-rodni narativi, u porastu jer predstavljaju negativnu reakciju na feminističku i kvir borbu za slobodu. Kako mediji u Srbiji i šira javnost postaju sve otvoreniji za teme kao što su LGBTIQ+ prava, rodno zasnovano nasilje, rodne uloge i rodno osetljiv jezik, narativi o reakcijama takođe postaju snažniji. Pored toga, anti-rodni narativi targetiraju i žene i LGBTIQ+ zajednicu, a posebno trans osobe.

Ovo nije izolovan slučaj u našim nalazima, jer se skoro 16% svih zabeleženih slučajeva odnosi na govor mržnje i diskriminaciju koji targetira više identiteta. Ovo je posebno uobičajeno kod iskazivanja mržnje prema pojedincima na osnovu njihovog identiteta, za razliku od mržnje usmerene na celu grupu. Mnogi slučajevi su uključivali aktiviste/kinje, novinare/ke ili političare/ke koji su bili meta na osnovu njihovog roda, seksualne orijentacije, etničke pripadnosti ili drugog identiteta. Na primer, fotografija porodice na protestima Srbija protiv nasilja, obučene u majice na kojima piše „mama lešinar“, „tata lešinar“ i „mali lešinar“, kružila je društvenim mrežama, a čak su je podelili i neki mejnstrim mediji. Natpisi na majicama sugerisali su na reči predsednika Aleksandra Vučića koji je demonstrante nazivao „hijenama i lešinarima“ i optužio ih da su zloupotrebili masovna ubistva koja su se nedavno dogodila u zemlji.

Kasnije je portal 24sedam.rs objavio tekst koji targetira aktivistu Lazara Pavlovića, „tatu lešinara“ sa fotografije. Fotografije sa njegovih ličnih naloga na društvenim mrežama deljene su u pokušaju da ga diskredituju opisujući njegov rad kao aktiviste u Gej strejt alijansi i Otporu (pokretu koji se borio protiv režima Slobodana Miloševića tokom devedesetih). Deljene su i njegove slike sa bivšim dečkom, implicirajući da muškarac koji je jednom imao partnera ne može da bude u vezi sa ženom i/ili da kasnije ima decu. Imena i slike njegovih prijatelja i kolega takođe su objavljivani kako bi ga diskreditovali. Ovaj tekst takođe govori o protestima Srbija protiv nasilja i demonstrantima u negativnom svetlu, nazivajući ih „prozapadnim“, baš kao i pojedini mediji koji izveštavaju sa protesta i o civilnom društvu u Srbiji. Onlajn portal Politika, poznati štampani medij i jedan od najstarijih u Srbiji, podelio je sličan tekst na osnovu ovog, targetirajući i diskreditujući Pavlovića, njegovu porodicu, prijatelje i kolege, i negativno etiketirajući proteste, neke od medija i civilno društvo.

Preventivne i naknadne akcije za borbu protiv govora mržnje i dezinformacija

Nekoliko zakona u Srbiji definiše i zabranjuje govor mržnje, uključujući i Zakon o zabrani diskriminacije. Međutim, on je često tolerisan i od strane institucija, i unutar institucija. Nalazi iz ovog izveštajnog perioda pokazuju da su javni funkcioneri i dalje jedan od glavnih generatora govora mržnje i štetnih diskursa i diskursa mržnje. Oni često ne snose nikakve posledice za svoje reči, međutim, neke nezavisne institucije poput Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Saveta za štampu i civilnog društva često se protive ovim narativima. U ovom periodu praćenja, primetno je da mejnstrim mediji povremeno izveštavaju o reakcijama ovih institucija i civilnog društva. Pozitivna promena je da su se čak i neke manje, lokalne ili nedavno osnovane organizacije koje rade na suzbijanju govora mržnje i diskriminacije marginalizovanih grupa takođe povremeno pojavljivale u nacionalnim vestima. To ukazuje na činjenicu da se mediji polako otvaraju za ove teme i da su spremni da pozovu stručnjake/kinje da govore o štetnosti govora mržnje i štetnog govora u javnoj sferi.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti, Brankica Janković, koja je trenutno u drugom mandatu, pomno prati govor mržnje i štetan govor u medijima i gotovo nikada ne propušta priliku da se njima pozabavi i posebno osudi štetne slučajeve koji imaju širok domet u medijima, poput onih koji se pominju u nacionalnim vestima. Međutim, njen mandat, moć i uticaj su ograničeni, što je slučaj i sa Savetom za štampu. Ova institucija je samoregulatorno telo koje se fokusira na štampane medije i onlajn portale i rešava žalbe na kršenje Kodeksa od strane medija.

Kodeks nalaže da novinari i novinarke „moraju da se suprotstave svakom ko krši ljudska prava ili zagovara bilo kakvu diskriminaciju, govor mržnje i podstrekivanje na nasilje“, kao i da novinari/novinarke „moraju da budu svesni opasnosti od diskriminacije koju mogu širiti mediji i moraju učiniti sve da se to izbegne.“

Govor mržnje je najčešće prisutan na društvenim mrežama i u rubrici komentara na internet portalima. Tradicionalni mediji pak veoma retko koriste eksplicitan govor mržnje, posebno prema čitavoj grupi ljudi, tako da ova vrsta graničnih sadržaja, najčešća u tabloidnim štampanim medijima, često ne krši Kodeks.

Međutim, može promovisati ekstremističke narative, podsticati na nasilje ili može da ima polarizujući efekat na društvo. Budući da zbog ograničenih resursa i moći, mnogi tabloidni mediji ignorišu odluke i mere Saveta za štampu, štetni sadržaji često ostaju u medijima, a mediji ne odgovaraju za proizvodnju takvog sadržaja.

Regulatorno telo za elektronske medije (REM), međutim, ima mnogo šire ovlašćenja, veću moć i širi pravni okvir na raspolaganju, sa mnogo detaljnih pravilnika kao što su oni o zaštiti maloletnika ili zaštiti ljudskih prava. Uprkos tome, REM već nekoliko godina ne ispunjava svoje zakonske obaveze i gotovo nikada ne odgovara na prijave civilnog društva da emiteri krše medijske zakone i propise. Ovo je posebno zabrinjavajuće jer je televizija primarni izvor informisanja za većinu građana/ki Srbije.

Kada je u pitanju suzbijanje dezinformacija, koje ponekad uključuju i govor mržnje, ili kada se govor mržnje pojavljuje na društvenim mrežama kao rezultat dezinformacija, obiman posao obavlja samo nekoliko organizacija za proveru činjenica i medijskih organizacija u Srbiji, poput FakeNews Tragača, Raskrikavanja i Istinomera.

Zaključak

Tokom dvadesetomesečnog monitoringa, zabeleženo je 113 slučajeva govora mržnje. Slično kao u prethodnom izveštajnom periodu, skoro polovina slučajeva bila je usmerena ka rodu i etničkoj pripadnosti, što ukazuje na to da su žene i nacionalne manjine, kao i susedni narodi, bili najčešće mete. Prevladavajuće mete bila je takođe i LGBTQ+ zajednica, gde je zabeležen blagi porast u slučajevima zbog intenzivne medijske kampanje protiv Evroprajda 2022 koju su predvodili desničarski političari i konzervativne grupe, ali i javni funkcioneri, što je posebno zabrinjavajuće. Politički protivnici su takođe često bili meta javnih funkcionera, pojedinih medijskih kuća i pristalica vladajuće Srpske napredne stranke, što je kulminiralo tokom protesta „Srbija protiv nasilja“ prošlog leta, i kampanje koja je prethodila opštim izborima krajem godine, produbljujući političku polarizaciju društva.

Dominantni narativi koji su targetirali žene uglavnom su ostali isti, jačajući rodne stereotipe i upotrebu seksističkih tropa u zabavne i komercijalne svrhe. Najčešće i najštetnije bilo je senzacionalističko izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju. Porast rodno zasnovanih narativa u Srbiji bio je specifičan za ovaj period monitoringa, jer su konzervativne i desničarske grupe uz podršku Srpske pravoslavne crkve kontinuirano negirale rod kao društveni konstrukt, prikazujući borbu za ravnopravnost žena i LGBTQ+ osoba kao „rodnu ideologiju“ ili nametanje zapadnjačkih vrednosti, koje prete tradicionalnoj porodici koja se smatra temeljnim stubom srpskog nacionalnog identiteta.

Od svih etničkih grupa, Albanci su u srpskim medijima bili najčešće targetirani, obično opisivani kao neprijatelji ili pretnja, čime se pružala podrška ratnohušakačkom izveštavanju o odnosima između Kosova i Srbije. Ako se gleda samo broj slučajeva usmerenih protiv Roma i Romkinja zabeležen u ovom izveštaju, kao i reakcije civilnog društva i institucija koje su usledile, napredak je svakako primetan. Međutim, Romi/kinje su i dalje pretežno prisutni u medijima samo tokom i nakon određenih događaja – kao što su diskriminišuće izjave javnih funkcionera. Narativi puni mržnje usmereni protiv Roma i Romkinja su i dalje jaki, ali dobro prikriveni.

Mediji, političari i javni funkcioneri ostaju glavni generatori govora mržnje u ovom periodu monitoringa. Pored njih, značajni generatori mrzilačkog sadržaja bili su i korisnici društvenih mreža, pri čemu se govor mržnje često brzo širi na društvenim mrežama, a zbog ograničenih resursa i alata, često ostaje trajno vidljiv.

Pored toga, često se susrećemo sa isprepletanim diskursima koji šire mržnju i podstiču diskriminaciju, s obzirom na to da su grupe i pojedinci često targetirani zbog njihovih različitih i preklapajućih identiteta. Rod, etničko poreklo ili seksualna orijentacija često igraju ključnu ulogu u mržnji koju pojedinac doživljava, iako to možda nije jedini razlog zašto su meta. Novinari/novinarke, aktivisti/aktivistkinje i politički protivnici/e često su meta zbog svog rada i aktivizma zasnovanog na ovim identitetima.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA
MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI

Funded by
the European Union

The Balkan Trust
for Democracy

A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

